

Datum
2024-02-01

Vårt diarienummer
3/2024

Vår handläggare
Björn Ehlin

Till: Läkemedelsverket (Dnr 3.1.1-2022-088227), registrator@lakemedelsverket.se

Svenska Diabetesförbundets synpunkter på:

Läkemedelsverkets föreskrifter om distanshandel vid öppenvårdsapotek (Diarienummer 3.1.1-2022-088227)

Det beräknas finnas närmare 600 000 personer med diabetes i Sverige idag, varav cirka 10 procent lever med diabetes typ 1 och runt 85–90 procent med diabetes typ 2.¹ Diabetes är en kronisk sjukdom som personen lever med från insjuknandet och under hela livet. Sjukdomen kräver kontinuerlig uppmärksamhet, kontroll samt löpande bedömning och analys av situationen genom avancerad egenvård. Samtidigt är risken stor att personer med diabetes över tid drabbas av allvarliga komplikationer och följsjukdomar. Dagligen dör 5–6 personer i Sverige där diabetes är den underliggande dödsorsaken.²

Svenska Diabetesförbundet företräder personer med diabetes, i alla åldrar och alla typer av diabetes, samt dessa personers familjer och närstående som också påverkas av sjukdomen. Vi har med vår 80-åriga historia en bred erfarenhet av och kunskap om hur livet med diabetes ser ut³, och vi stöttar personer med diabetes samt deras anhöriga genom hela livet i olika situationer och faser. Tillgång till en enkel, patientsäker samt sömlös distribution av de läkemedel som behövs för att hantera en kronisk sjukdom som diabetes är viktig. Det gäller även medicin som distribueras via distanshandel.

Sammanfattning

Vi ser över lag positivt på de revideringar som skett jämfört med remissen som skickades ut i november 2022.

1.1.3. Information och rådgivning

Det har inte gjorts några justeringar i förslaget jämfört med det tidigare remitterade förslaget.

Vi tillstyrker det som föreslås, och vill understryka vikten av att information och rådgivning till konsumenten/budet ska ske med hänsyn till individens möjlighet att ta del av denna.

Det bör finnas olika sätt för konsumenten/budet att ta del av information och rådgivning från farmaceuten, beroende på individens möjlighet att kommunicera. Vid exempelvis hörselnedsättning kan muntlig information via telefon innebära att individen inte kan ta till sig information eller

¹ Det finns även andra typer av diabetes, som dock sett till antalet inte utgör en så stor grupp – läs gärna mer hos Svenska Diabetesförbundet: <https://www.diabetes.se/diabetes/andra-typer-av-diabetes/> [Använd: 2024-02-01]

² Svenska Diabetesförbundet, 2022, *Diabetes*, Tillgänglig: <https://www.diabetes.se/diabetes/> [Använd: 2024-02-01]

³ Läs gärna mer hos Svenska Diabetesförbundet: <https://www.diabetes.se/> [Använd: 2024-02-01]

rådgivning, likväl som att personer med lässvårigheter kan ha problem att ta till sig skriftlig information eller rådgivning.

Konsumenten/budets möjlighet att vara tillgänglig för kommunikation med farmaceuten kan också påverkas av förvärsarbete – exempelvis möjligheten att ta paus från jobbet, arbetstider etcetera. Därför bör det kunna gå att kommunicera med farmaceut även utanför kontorstid.

1.1.4.1. Kvalitet och säkerhet

Det har inte gjorts några justeringar i förslaget jämfört med det tidigare remitterade förslaget.

Vi tillstyrker kraftfullt förslaget. Detta är exempelvis särskilt viktigt runt distribution av insulin, där temperaturförhållanden är centrala för att säkerställa att en bra kvalitet upprätthålls, och att den önskade effekten uppnås vid användning av insulinet.

1.1.4.2. Utlämnande och överlämnande

Vi instämmer i att försändelse med läkemedel inte får överlämnas på ett sådant sätt som är "lätt gripbart för obehöriga".

Idag beställer bland annat äldre samt personer med funktionshinder mediciner via distansapotek för leverans hem till brevlådan. Detta ger dem ökad självständighet då de inte behöver hjälp av annan person eller anhöriga, för att antingen åka till utlämningsställe/apotek eller be ett ombud åka till utlämningsställe/apotek. Denna självständighet bör värnas samtidigt som mottagarens identitet kan fastställas. Denna möjlighet är även extra viktig, oavsett ålder och funktionshinder, i områden som har långa avstånd till utlämningsställe/apotek.

Möjligheterna för individen att tillgodose den egna brevlådans möjlighet att ta emot mediciner utan att de är lätt gripbara för obehöriga varierar. Exempelvis beroende på om individen bor i lägenhet eller samfällighet och därför inte har möjlighet att påverka val eller utformning av den egna brevlådan. Därför är det viktigt att det finns alternativa leveranssätt för att få läkemedel hem till dörren för de grupperna som nämns i stycket ovan.

1.1.4.6. Distanshandel vid akut behov

Vi bifaller förslaget. Det är relativt vanligt att enskilda apotek inte har läkemedel i lager, utan behöver beställa från centrallager. Om personen av någon anledning inte är ute i god tid för uthämtning på apotek, eller är på resande fot inom landet och medhåvt läkemedel tar slut/skadas, så kan personen bli helt utan läkemedel i väntan på leverans från lager. Detta kan få stora konsekvenser för en person med diabetes, exempelvis då brist på insulin inom enbart några timmar leder till att personen får ketoacidosis.⁴

Just brist på insulin hos apoteken har lett till en ökad efterfrågan på sociala medier där personer som är i akut behov av läkemedel efterfrågar enstaka doser/flaskor från andra, i väntan på att apotek ska

⁴ Diabetesförbundet (2024): "Om blodsockret är högre än 15 mmol/L och man har utvecklat syror (ketoner) i blodet och i urinen är det tecken på akut insulinbrist och risken är mycket stor att man utvecklar ketoacidosis med risk för ett diabeteskoma. Ketoacidosis är ett livshotande tillstånd som beror på en kraftig frisättning av ketonkroppar, så kallade acetonkroppar, som gör att blodet blir surt. Det inträffar vid brist på insulin hos personer med typ 1-diabetes. Ketonkroppar frisätts i blodet när kroppen övergår till att använda fett som bränsle i stället för kolhydrater." [Högt blodsocker och ketoacidosis \(diabetes.se\)](https://diabetes.se/hogt-blodsocker-och-ketoacidosis) [Använd: 2024-02-01]

få in läkemedel på lagret. Detta visar på ett stort behov av snabba leveranser av läkemedel då personen har ett akut behov och står helt utan. Idag kan leverans från apoteks centrallager dröja i dagar, och akuta behov kan uppstå alla årets dagar oavsett vardag eller helgdag.

1.1.8. Tidigare remitterade förslag som utgår

I vårt remissvar på det tidigare remitterade förslaget ansåg vi det vara viktigt att farmaceut bedömde om det föreligger patientsäkerhetsrisk vid samtidig användning av både förskrivna läkemedel och receptfria läkemedel som beställs samtidigt.

Vi kvarstår vid detta, men instämmer med den bedömning som gjorts att ytterligare utredning behövs för praktisk tillämpning. Detta då det inte nödvändigtvis är personen som lägger beställningen som ska använda det receptfria läkemedlet. Detta kan exempelvis beställas åt en anhörig samtidigt som egna receptbelagda läkemedel beställs, exempelvis för att slippa betala fraktkostnad för två beställningar då det kan levereras i en och samma beställning.

Vi ser även en problematik med att beställningar av samtliga läkemedel som personen använder inte görs samtidigt, beroende på när de olika läkemedlen hämtats ut och när nästa uttag kan ske. Problematiken uppstår även när alla läkemedel inte nödvändigtvis beställs från samma öppenvårdsapotek, beroende på hos vilka apotek som de olika läkemedlen finns i lager vid beställning samt skillnad i prissättning på receptfria läkemedel mellan öppenvårdsapoteken.

Dessa olika delar innebär att farmaceuten inte får en överblick av all medicin som beställaren använder, och det blir svårt att göra en bedömning enbart på vad som ingår i beställningen. Vi vill göra medskick till en kommande utredning att se över möjligheten till farmaceutisk rådgivning som tar hänsyn till alla läkemedel som en person använder, oavsett om alla läkemedel beställs/uthämtas samtidigt.

Johanneshov dag som ovan

Björn Ehlin
Förbundsordförande